

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ У ДОСУДОВИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Доповідач: Мокра І.Ю., студентка групи Ю-74, СумДУ

Науковий керівник: Наталіч О.Ю., викладач кафедри АППФЕБ

Ключові слова: правові гарантії, принцип презумпції невинуватості, порушення кримінальної справи, досудове розслідування, слідчі дії, запобіжні заходи.

Побудова правової держави в Україні безпосередньо пов'язана з посиленням правового захисту особи. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються Конституцією України найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини проголошується головним обов'язком держави (ст. 3).

Зважаючи на те, що кримінально-процесуальна діяльність поєднана з втручанням в особисте життя громадян, обмеженням у випадках, передбачених законом, їх прав і свобод, застосуванням заходів процесуального примусу, кримінально-процесуальним гарантіям відводиться особлива роль. Найважливіші з цих гарантій знайшли відображення в Конституції України, яка увібрала основні засади Загальної декларації прав людини та інших документів ООН.

Останнім часом все більше оприлюднюються відомості і статистичні дані, що висвітлюють дійсний стан забезпечення прав людини у кримінальному судочинстві, з аналізу яких можна зробити висновок про ступінь реалізації такої важливої засади, як презумпція невинуватості.

Незважаючи на досить докладну регламентацію принципів кримінального судочинства, у чинному галузевому законодавстві все ж є недоліки, які впливають на правильність тлумачення деяких їх положень, а також повноту їх реалізації і, зокрема, зазначеного принципу [1, с.3-6].

Водночас, проведене опитування виявило, що 68% опитаних працівників слідства тільки загалом розуміють зміст принципу презумпції невинуватості, а його дію під час досудового слідства визнають тільки 45% [2, с.5-9].

Лише узгодженість законодавчого рішення всього комплексу питань, важливих для забезпечення реалізації цього принципу, може сприяти його повному і послідовному втіленню в практику кримінального судочинства.

Різні аспекти реалізації принципу презумпції невинуватості в кримінальному процесі в більшій або меншій мірі були предметом дослідження в працях провідних вчених-процесуалістів України: С.А. Альперта, Ю.М. Грошевого, А.Я. Дубінського, В.С. Зеленецького, В.Т. Маляренка, О.Р. Михайленка, М.М. Михеєнка, В.В. Молдована, В.Т. Нора, Г.М. Омеляненко, З.Д. Смітінко, В.М. Тертишника, Г.І. Чангулі, В.П. Шибіка, М.Є. Шумила та ін.

Вагомий внесок у розробку цієї проблеми зробили вчені колишнього СРСР та країн-членів СНД: Т.М. Добровольська, М.В. Жогін, Л.М. Карнеєва, Ч.С. Касумов, О.С. Кобліков, В.М. Корнуков, О.М. Ларін, І.А. Лібус, В.З. Лук ашевич, П.А. Лупінська, Я.О. Мотовіловкер, В.М. Савицький, М.С. Строгович та ін.

Досвід розвитку кримінального процесу ще раз підтверджує висновок про те, що декларативне проголошення правового принципу, навіть на конституційному рівні, ще не означає реалізацію його положень на практиці. Належна наукова визначеність необхідна в питаннях про поняття та сутність презумпції невинуватості.

Більш детальної розробки вимагає механізм реалізації даного принципу в умовах розширення його дії з тим, щоб його належне правове регулювання в галузевому законодавстві вже у його початкових стадіях сприяло недопущенню незаконного притягнення особи до кримінальної відповідальності та визнання її винуватою у вчиненні злочину.

Враховуючи зазначені обставини, уявляється доцільним і актуальним комплексне дослідження проблеми, яка стосується забезпечення реалізації принципу презумпції невинуватості на таких важливих етапах, як порушення та досудове розслідування кримінальних справ.

Презумпцію невинуватості як правове явище визначають як сукупність взаємопов'язаних між собою функціональних проявів, що визначають правовий статус особи, яка притягається до юридичної відповідальності і реалізація яких гарантується правовими положеннями, що забезпечують законне та гуманне ставлення до такої особи.

Презумпція невинуватості є елементом загальноправового статусу особи, який захищає права суб'єкта будь-яких правовідносин різних галузей права, коли виникає питання про притягнення його до відповідальності. [3, с.101-105].

Як право кожного громадянина презумпція невинуватості є елементом загальноправового статусу особи і реалізується на всіх вищезазначених рівнях захищаючи права суб'єкта будь-яких правовідносин різних галузей права, коли виникає питання про притягнення його до відповідальності.

У зв'язку з цим запропонована нова редакція ст. 62 Конституції України: “Особа є невинуватою, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено відповідним рішенням суду, яке набрало законної сили. Кожен має право на судовий розгляд справи щодо його винуватості у вчиненні будь-якого правопорушення. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину, чи будь-якого іншого правопорушення. Рішення про винуватість особи не може ґрунтуватись на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь. У разі скасування рішення суду як неправосудного, держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним притягненням до відповідальності.”

Реалізація принципу презумпції невинуватості не допускає ніяких винятків: застосування до особи в процесі розслідування буд-яких правообмежень не впливає на офіційне визнання винуватості чи невинуватості такої особи.

Список використаної літератури

1. Осауленко О.А. Поняття та межі дії принципу презумпції невинуватості в кримінальному процесі // Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених: Науково-практичний збірник. Додаток до журналу “Міліція України”. – 2005. – № 45. – С. 3–6.
2. Осауленко О.А. Функції кримінального переслідування, обвинувачення та принцип презумпції невинуватості // Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених: Науково-практичний збірник. Додаток до журналу “Міліція України”. – 2005. – № 46. – С. 5–9.
3. Нагорський Ф.М., Осауленко О.А. Дія принципу презумпції невинності стосовно суб'єктів кримінального переслідування осіб, які викриваються у вчиненні злочину // Зовнішня торгівля: право та економіка. Українська академія зовнішньої торгівлі. – К. – 2002 р. – Вип. 2 (6). – Ч. 2. – С. 101–105.
4. Осауленко О.А. Реалізація функції судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу // Теорія та практика застосування чинного кримінального і кримінально-процесуального законодавства у сучасних умовах: Тези доп. наук.-практ. конф.: У 2-х ч. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, – 2002. – Ч.1. – С. 182–184.